СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДЩЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 45. | Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 25. лютого, 1924. | VOL. XXXII. | No. 45. | Jersey City, N. J., Monday, February 25, 1924. | THREE CENTS

ВМІШУЮТЬ СЕКРЕТАРЯ ПРЕЗИДЕНТА В НАФТОВІ СКАНДАЛИ

ВАШІНГТОН, 22. лютого.—Сенатор Волш ,головний провідник комітету, ведучого слідство в справі нафтових скандалів, заявив, що комітет покличе до зізнань Баскома Слемпа, секретаря президента Кулиджа.

СЕНАТОР ОБЖАЛОВУЄ ДОГЕРТІ ЗА НАДУЖИТТЯ

ВАШІНГТОН, 21. лютого. — Сенатор Ґвілер заявив публично, що ґенеральний прокуратор (міністер судівництва) Догерті вмішаний в нафтові скандали та що він купував шери в компанії Синклера. Сенатовий комітет для нафтових справ рішив розсліджувати закид.

РОЗЛАМ В РЕПУБЛИКАНСЬКІЙ ПАРТІЇ ЧЕРЕЗ ДОГЕРТІ

Републиканські конґресмени та сенатори дебатують над справою викинення з уряду міністра судівництва Догерті так завзято, що в їх рядах готов вийти поважний розлом.

КУЛИДЖ ЗАДЕРЖУЄ ДОГЕРТІ

Президент Кулидж відбув конференцію з представниками републиканських членів конґресу та заявив їм, що він противиться усуненню з уряду міністра судівництва Догерті.

ДОГЕРТІ ПРОТИ СЕНАТОРІВ

Міністер судівництва Догерті оголосив публично свого листа до сенатора Пепера, в котрім він каже, що не вступить зі свого уряду на домагання сенаторів, що видали на нього засуд, не вислухавши його. Колиб сенат усе таки довів до його резиґнації, то він поставить цілу справу публичній опінії.

БОРОТЬБА ЗА ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН

ВАШІНГТОН, 22. лютого. — Президент Кулидж заявив провідникам републиканської партії, що він не відступить від податкового проєкту секретаря скарбу Лелона та заветує податковий закон, наколиб ухвалено не проект Мелона, а проєкт Ґарнера.

РЕПУБЛИКАНСЬКІ ПРОВІДНИКИ ХОЧУТЬ ПОЛАГОДИ В СПРАВІ ПОДАТКУ

ВАШІНГТОН, 21. лютого. — Републиканські провідники стали радитися з демократами, чи не найтиб їм якого способу погодити зі собою податковий проект Мелона з податковим проєктом демократа Ґарнера.

ЗМЕНЧУЮТЬ ВИДАТКИ НА ФАРМЕРСЬКІ СПРАВИ

ВАШІНГТОН, 22. лютого. — Комітет видатків предложив повній палаті послів законопроект, в якому сума видатків на рільничі справи виносить всего 56 міліонів долярів, себто о 16 міліонів долярів менче, як минувшого року. Се зменченне викликало невдоволенне серед фармерських кругів.

З ПРЕЗИДІЯЛЬНОЇ КАМПАНІЇ

ВАШІНГТОН, 21. лютого. — Віліем Макаду виголосив через радіо промову в якій домагався, щоби всі, вмішані в нафтові скандали, були покарані.

ЦІКАВИЙ СПОСІБ ВИБОРУ КАНДИДАТА НА ПРЕЗИДЕНТА

НЮ ЙОРК, 22. лютого. — Так званий „комітет 48" щукає кандидата на президента для третої партії. В тій ціли комітет розіслав до ріжних визначних людий квестіонар (ряд запитів). На основі відповідий на сі запити будеться рішати, хто найкраще надається на кандидата для третої партії, яка має бути зорганізована, а котра малаби мати велику надію через оскандаленне провідників двох старих партій.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ВАШІНҐТОНА

ВАШІНҐТОН, 22. лютого. — Президент Кулидж виголосив при помочи бездротного телефону промову про Джорджа Вашінґтона, вихвалюючи його яко патріота, жовніра та політика та виставляючи його Американцям за взір горожанських чеснот. Кулидж говорив з Білого Дому, а його промові прислухувалися міліони людий.

ВИКИДАЮТЬ КОНҐРЕСМЕНА ЗА ВИБОРЧІ ШАХРАЙСТВА

ВАШІНҐТОН, 22. лютого. — Виборчий комітет палати послів рішив позбавити місця в конґресі конґресмена Сола Блума, демократа з Ню Йорку, бо для його вибору вживано шахрайств. На його місце покликано Волтера Чендлера, републиканця.

ДАЮТЬ ВІДШКОДОВАННЯ ЗА ВТРАТУ ЖИТТЯ НА „ЛУЗИТАНІЇ"

ВАШІНГТОН, 21. лютого. — Мішана американсько-німецька комісія для вирішення відшкодовань, які понесли Американці через затоплення корабля Лузитанії, що згинув від німецької підводної лодки дня 7. мая 1915. року, знова вирішив 67 претенсій та признав Американцям цілий ряд відшкодовань на загальну суму міліона долярів.

ВАЖНИЙ ВИНАХІД

СТ. ЛУИС, 22. лютого. — Одно радіове підприємство пробувало нині винахід д-ра Еббета, котрий названо „мікрофоном стетоскопом", а при помочи котрого можна переносити на велику відлеглість навіть дуже тихі голоси. При пробі пересилано голос удару людського серця. Голос вислано з форту Бейард, в стейті Ню Мексико, а чути його було в сьому місті, що віддалене 1,200 миль у воздушній лінії від місця висилання.

ЗА ПОМИЛУВАННЯ ЖОВНІРІВ.

ЛІВЕНВОРВ, КАНЗАС, 22. лютого. — Спеціяльний військовий суд почав слідство над всіми жовнірами, що сидять в місцевій військовій тюрмі за военні злочини. Суд має на ціли рішити, котрих жовнірів припоручити до амнестії. (подаровання кари).

ВИСОКИЙ ЛЕТ.

ДЕЙТОН, ОГАЙО, 22. лютого. — Поручник американської армії Джан Мекреді пробував нині побити світовий осяг в леті на висоту. Він вилетів у своїм військовім літаку, добився до висоти 34,983 стопи, але мусів вернутися через поважне зіпсуттє машини. Температура (теплота) на тій висоті виносила тоді 75 степенів пониче зера.

Мекреді своїм не добув рекорду (найвисшого осягу), бо йому ще не доставало яких 2 тисячі стіп до осягу французького летуна Лекуанта.

ЧУЖИНЦІ В ПАРИЖІ.

Французьке міністерство заграничних справ одержало від своїх консулятів за кордоном вістки, що богато чужинців старається одержати подорожні віза до Парижа. Головно богато Американців збирається протягом весняних місяців виїхати у Францію. Чужинці надіються, що могтимуть жити там дешево. Віза старається дістати також богато Італійців Греків, Аглійців і Поляків. Французькі власти видали тому своїм консулятам окремі вказівки в справі видачі подорожніх документів. Та до Франції вже й раньше наїхало богато небезпечних біржевих спекулянтів, які скривають перед властями своє справжнє звання й заняття. Власти проґнали кількох чужинців, яким доказано участь у спадку французького франка.

„МАЛОРОСІЙСЬКА" КІНО-ФІЛЬМА.

В. Коряк, виступає у харківських „Вістях" з критикою нової кінофільми виробу грузинського Наркомоса, яка вже почала висвітлюватись по кінах України. Він говорить: „Глузувати з мови трицяти-міліонового народу — це кепський аґітаційний засіб. Такої фільми на Україні показувати краще не треба". Що то за фільма овдовідуємося з тої критичної замітки Коряка: „Малоросія з варениками. Малоросіянин в оперетковому убранню від Сабіна з Тіволі... дурацькі дотепи й трюки"... напис на крамниці: „Продаж хомутів, дьогтю і інших їстивних річей" і ин.

Добра „українізація" кіна, що й казати!

ПРОРОК ЗЕМЛЕТРУСА.

Римсьдкі ґазети пишуть, що італійський різбар на ймення Рафале Бендарі, котрий живе в Фаенца каже, що дійшов до нової теорії, якою може предсказати землетрус. Теорія ця нібито повалила всі попередні. Бендарі каже, що 20. грудня м. р. предсказав землетрус в Америці, який послідував був там 21. грудня. Потім випророкував землетрус на берегах Егейського моря 2. січня ц. р. Тепер іще віщував для Америки невеличкі землетруси на 15. і 20. січня ц. р. Ще й годину означив, а саме вечером і вранці.

ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ СТРІЛЯЄ ДО СЕЛЯН.

Інтерпеляція послів С. Козицького, М. Чучмая і інших послів з Українського Клюбу до міністрів внутрішних справ і справедливости в справі поранення стрілом з револьвера розвідчиком в Дубні (на Волині) селянина Миколу Стеху, внесена дня 29. січня 1924 р.

Дня 2. січня с. р. селянин із села Сади Великі, пов. Дубно, М. Стеха, який недавно вернувся зі служби в польському війську, вивіз на продаж фіру дров разом з іншими селянами того села.

По причині, начебто не мав посвідки на се, що продає свої власні дрова, згаданий Стеха був приневолений відвести дрова на поліцію і там його посрілив кулею з револьвера поліційний розвідчик Курек.

Першу лікарську поміч дала раненому жидівська лічниця. На другий день Стеху забрали домів і там близкі люди стараються привести його до здоровля.

Сей факт, що мав місце в Дубні в ярмарочний день, став відомий широкому загалови населення і викликав дуже лихе вражінне.

Тепер ширяться по Дубні поголоски, що сю справу хотять збагателізувати і затерти і се викликує велике занепокоєнне і подразненне серед місцевого населення.

Супроти вище наведеного підписані запитують міністрів: 1) чи відомий їм наведений факт? 2) що задумують міністри зробити, щоби слідство в сій справі переведено безсторонно і належито, а винного щоби покарано і щоб на будуче подібні факти не мали місця?

Варшава, дня 29. січня 1924.

(Підписи).

ВІДЗНАЧЕННЯ РОБІТНИКІВ.

Італійська рада міністрів постановила визначити одну медаль для ручних робітників, котрі покажуться незвичайно дрібними на свойому полі діяльности або зроблять якийсь винахід на полі техніки відносно уліпшення машин. Робітник, що буде відзначений цією медалею, одержуватиме окрему грошеву підпору від держави і від підприємства, в котрому був занятий. Вістку цю прийняли італійські робітничі кола з великим вдоволенням. Правительство й промисловці сподіються завдяки цьому відзначенню великих практичних успіхів.

ЗАВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО ОБОВЯЗКОВОГО НАВЧАННЯ НА УКРАЇНІ.

Зараз на радянській Україні є 18612 дитячих установ, в яких виховується 1,455.000 дітей, а всіх дітей від 8—15 років є 5,500.000. По 7-річних школах вчиться всього 12.000 дітей. Семирічні школи (ґімназії) поділено на Україні нерівномірно: губерніяльні та окружні міста мають далеко більше цих шкіл як села і містечка. Найбільш поширений тип школи, це шкільної освіти обмірковує тепер справу про заведення на Україні загального навчання, яке може бути здійсниме тим більше, що за останні роки помічається зменшення народження дітей. Комісарят освіти має на думці зробити обовязковим навчання для дітей, які вступають до першої кляси, на протязі 4 років. При заведенні загального навчання число дітей по школах виросте з 1,455.000 до 2,300.000

ФРУНЗЕ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ ВІЙСЬКА.

На останньому засіданню VIII-го всеукраїнського Зїзду Рад у Харкові головнокомандуючий червоною армією на Україні Фрунзе свою промову про становище червоної армії закічив звідомленнем про українізацію війска.

Військова команда, каже Фрунзе, розробила широкий плян українізації червоної армії, який вже затверджено Союзною революційною військовою радою. Згідно з цим пляном, в першу чергу відповідну підготовку дістає командний склад. Низка військових шкільних закладів переводиться на українську мову. В Харкові відкривається військова підготовча школа для пролетарської молоді Фабзавуча. В імени червоної армії — каже Фрунзе — запевняю 8-ий Всеукраїнський Зїзд рад, що коли знов над Україною буде звисати загроза війни, червона армія та фльота рушать насустріч ворогові й краще помруть, ніж схилять перед ним свої червоні революційні прапори.

ВІЙСЬКО ПРОТИ ВОВКІВ.

Праські ґазети пишуть, що проти вовків, які цієї зими безпокоять Закарпатську Україну установлено військову акцію. Вовки страшно лютують у Карпатах і за один тиждень розшарпали пять людей в околиці Окна Слятіна. Люде не важуться виходити з села, бо крутяться цілі стада вовків, по кількасот штук.

ФРАНЦУСЬКИЙ СЕНАТ ГОТОВИЙ ПОВАЛИТИ ПРЕМІЄРА ПУАНКАРЕ ЗАДЛЯ ДОСА

ПАРИЖ, 22. лютого. — В тутешних політичних кругах запевняють, що небаром може прийти до повалення кабінету премієра Пуанкаре.

Більшість сенату заявляється за сим, щоби признати комісії знавців під проводом Американця ґенерала Доса вільну руку і приняти її вказівки щодо розвязки питання про німецькі „воєнні відшкодовання". Одначе Пуанкаре стоїть при свому домаганню, що се належить до аліянтської комісії „воєнних відшкодовань". Від сього він не хоче вістуспити.

Та сенат не поділяє його гадок. Більшість сенату проти них. Наслідком того, як кажуть, небаром Пуанкаре впаде зі своєю політикою й уступить, а його місце займе імовірно старий Клемансо.

ЩЕ НОВІ КАНДИДАТИ НА ПРЕМІЄРА ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 22. лютого. — По сподіваному упадку премієра Пуанкаре обійме його становище, як кажуть, або старий Клемансо, або Люї Люшер, яко посадник міста Ліону соціяліст Ерріо.

ФРАНК ТРОХИ ПОПРАВИВСЯ

ПАРИЖ, 22. лютого. — Франк, який був впав майже до 4 центів, тепер знову трошки піднісся.

НОВИЙ УСПІХ ПАРТІЇ ПРАЦІ В ПАРЛЯМЕНТІ

ЛОНДОН, 22. лютого. — Партія Праці осягнула нову побіду в парляменті. Нині принято законопроект про полекші щодо мешкань для бідного населення. За проектом голосували посли Партії Праці і ліберали.

ЗА СПІВДІЛАННЄМ АНҐЛІЇ, НІМЕЧЧИНИ І ФРАНЦІЇ

ЛОНДОН, 22. лютого. — Бувший британський міністер Винстон Чорчил у своїй промові на обіді союза говорячих по анґлійськи в честь амбасадора Френка Б. Келлоґґа, сказав, що Велика Британія, Німеччина і Франція повинні співділати для мира. Така кооперація, казав він, запевнить безпеченство, добробут і тривкий мир світа.

УЧИТЬ АВСТРІЙЦІВ СКРОМНОСТИ

ВІДЕНЬ, 22. лютого. — Ґенеральний комісар австрійських фінансів з рамени Ліґи Народів, др. Ціммерман, заявив Австрійцям у свому звіті, що вони не можуть сподіватись лекших умов життя аніж горожани тих країв, що підперли міжнародню позичку для Австрії.

ГРОЗИТЬ РОЗПУСКОМ ПАРЛЯМЕНТУ

БЕРЛІН, 22. лютого. — Німецький премієр Макс загрозив парляментови, що розпустить його, якщо він хотів би уневажнити якийнебудь розпорядок правительства вчасі военного стану.

НОВІ НІМЕЦЬКІ СРІБНІ ГРОШІ

БЕРЛІН, 22. лютого. — Німецький державний банк видасть нові німецькі срібні гроші. Будуть се одно-марківки, три-марківки і пяти-марківки.

СЕЛЯНСЬКІ БУНТИ В РОСІЇ

РИГА, столиця Латвії, 22. лютого. — В Симбірській ґубернії (біля Уралу) вибух селянський бунт проти большевицьких збирачів збіжа на податок.

Селяни заявили, що у них самих голод і вони не дадуть останнього зерна, якого потребують на засів. Большевицька влада спровадила кавалерію і забрала збіже силою.

РІШЕНЕЦЬ ПРОТИ СТРАЙКІВ

БЕРЛІН, 22. лютого. — Нині тутешній суд видав рішенець, яким заперечив право страйку. Суд вважає юнії, які проголошують страйк, одвічальними за особисті шкоди, які спричинять страйкарі.

Німецькі юнії хотять боротьбу перенести до висшого суду, бо сей рішенець вельми шкодить страйкам.

ДАЛЬШІ АРЕШТОВАННЯ „ПОГОТОВЯ ПАТРИЙОТУФ ПОЛЬСКІХ"

ВАРШАВА, 5. лютого. — На внесенне слідчого судді арештовано у Варшаві ґен. Врочинського. Врочинський був президентом военної ради „Поґотовя патрийотуф польскіх" і від нього походили організаційно-військові концепції ППП. Врочинський остає дома під поліційним доглядом. На припорученне прокуратора вислано стежні листи за кс. Орачевським. Він мабуть утік до Америки. Зогляду на стан здоровля звільнено за кавцією арештованого Ґорчинського і полк. Лубенського.

РАДЯНСЬКА БІЛОРУСЬ

МОСКВА, 5. лютого. — В найблизшому часі має бути скликаний до Минска загально-білоруський зїзд рад, в якому візьмуть участь делеґати місцевостий, прилучених до Білоруси. На сьому Зїзді мають бути остаточно розвязані питання, які відносяться до адміністрації і політичної орґанізації нової радянської Білоруси.

САБОТАЖ В ГАЛИЧИНІ

ЛЬВІВ, 5. лютого. — Тутешні польські ґазети подають знову сензацію. В поїзді, котрий їхав зі Львова до Лавочного, їхала якась елеґантно одягнена дама. По дорозі ся добродійка вискочила з ваґону, а в кілька хвилин пізнійше в тім ваґоні наступила експльозія вибухових матеріялів. Цілий ваґон згорів. Польські ґазети бачать в тім випадку новий акт саботажу з боку Українців.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕПОРЯДКИ НА УКРАЇНІ.

Русспрес подає з Харкова:

Тут одержано відомости про нові непорядки на Україні. В полудневих повітах Подільської губернії та в північних повітах Херсонщини непорядки набувають стихійного характеру.

Смерть Леніна використовують проти-большевицькі агітатори яко причину для організації заворушень „для збереження большевицької влади", якій нібито по смерти Леніна грозить поважна небезпека.

Одеське ГПУ (Чека) поробило богато нових арештів і трусів, пошукуючи за жерелом розповсюднюваної в одеському районі погромницької літератури.

Дякуючи фантастичним поголоскам, що йдуть з Москви, на Україні витворились дуже напружені та нервові відносини. Центральний комітет комуністичної партії на надзвичайному засіданню рішив перекинути до Харківського военного округа деякі військові частини з московського округа.

ЩЕ ПРО С. ПЕТЛЮРУ.

Кореспондент львівської жидівської „Хвилі" подає, що С. Петлюра мав намір приїхати з Варшави до Праги, але з приводу неприхильного відношення геського уряду до його особи, Петлюра виїхав до Відня, а опісля під псевдонімом Степана Могиліва прибув до Будопешту, нібито для переговорів з Гортім та іншими мадярськими діячами.

У Відні пробував Петлюра переговорювати з російськими монархістами, котрі по смерти Леніна скріпили свою діяльність, сподіваючись упадку советів. Монархісти під проводом Миколи Миколаевича творять одноцільний фронт протибольшевицьких еміґрантських ґруп і бажають навязати контакт навіть з українською еміґрацією, до чого мав би їм послужити С. Петлюра.

Подаємо сі вісти з дневникарського обовязку. Одначе зазначуємо, що сумніваємось про їх правдивість. Сподіваємось, що небаром вияснится місія Петлюри по його виїзді з Польщі і тоді буде нагода сказати про неї погляд і українській громадській думці.

БУРЦЕВ ПРО ЛЄНІНА.

У варшавській ґазеті „За Свободу" помістив російський революційний писменник Володимир Бурцев статтю про Леніна, в якій каже:

Пять літ вистарчило для Леніна, щоб цілковито знищити край, зруйнувати його промисл, розбити все його економічне життє і допровадити цілий народ до крайної нужди. Дякуючи Ленінови більше як 20 міліонів населення згинуло. Вона перебула величезні униження в міжнародніх відносинах і стала жертвою всіх тих, що бажали забрати від неї територію, — кусник за кусником. Тепер Росія знищена, ограблена... Опоганено все, що було дорогим для російського серця. Така була діяльність того нового Тамерляна Леніна, що розпняв Росію".

МАСОВІ АРЕШТОВАННЯ В ХОЛМЩИНІ.

З Холма доносять під датою 1. с. м.:

Нічю 30. м. м. с. р. гуляла польська поліція по всему томашівському повіті. Тайні аґенти разом з польською поліцією лазили по селянських хатах, особливо по домах членів У. С. Д. П. Всюди переводили найдокладнійші труси й арештували зовсім невинних людий, не подаючи причини, ізза яких їх запроторено в тюрму! Між арештованими находяться: М. Цикула, О. Пекар, В. Дмитришак, М. Королько, В. Тилік, П. Бітога, С. Кузак, П. Цень, А. Драбінський, Ф. Драбінський, С. Яловицький, І. Кузира, С. Хітрець, Й. Корнилюк, Борудух, П. Шумівський, А. Боднарчук, Н. Баріничук.

Крім того арештовано велику силу селян і робітників.

ЛЯХИ НАПАДАЮТЬ В НОЧІ НА УКРАЇНСЬКУ РЕДАКЦІЮ.

Дня 30. січня с. р. о год. 10. 30. мін. вночи відбувся в помешканню редакції часописі „Наше Життя" в Холмі трус, підчас якого поліція міська і аґенти дефензиви старанно переглянули всі річи і усю кореспонденцію редакції. Все було зроблено на підставі арт. 258, але уповноваження від судової влади поліція не показала.

У деяких мешканців Холма і близших сіл, в Українців і Росіян, також були переведені труси в ночі на 31. січня с. р.

УКРАЇНСЬКО-БІЛОРУСЬКЕ ОБЄДНАННЄ

З Варшави доносять: Переговори, в справі українсько-білоруського обєднання і парляментарного союза добігають до кінця. Недуга двох членів комісії порозуміння повела за собою проволоку у викінченню подрабиць умови. Однак справа буде закінчена вже небаром. Після ратифікації умов мали-б відбутися взаїмні відвідини Білорусинами Українців у Львові, а Українцями Білорусів у Вильні.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.
ОРҐАНІЗУЙТЕ В ЧЛЕНИ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПОГРОЗА УКРАЇНСЬКІЙ СПРАВІ.

Наслідком міжнародного визнання совітської влади буде неминуча нагінка на українську еміґрацію. — Перші передвістники.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Визнанне совітського уряду з боку Анґлії й недалеке його визнанне з боку инших держав не міняє засадничого становища українського народу супроти того уряду. Ворог зостається ворогом, в якій би кереї він перед нами не виступав.

Лише одне мусить змінитися в звязку з цим визнанням: становище української еміґрації. Особливо ґрізного характеру набирає це питанне для української еміґрації у Чехословаччині.

Допомога чеського уряду українським еміґрантам давно вже стоїть кісткою в горлі совітського уряду. Вже кілька разів з цього приводу робились „дружні" інтервенції з боку Москви й Харкова. Підкупом та демаґоґією празька совітська місія підюжує чеську молодь, щоб вона протестувала проти урядової допомоги чужим „дармоїдам".

Українські заклади та школи — Громадський Комітет, Вільний Университет, Господарська Академія, Педаґоґічний Інститут, ріжні курси та робітні — не без підстави турбують большевиків. З одного боку, вони самим фактом свого істнування показують, що на совітській Україні учитись і працювати неможливо. З другого боку, вони підготовлюють кадри свідомих Українців, національних робітників. І те й друге большевикам не може подобатись, і вони дорого заплатили-б, щоб ту працю **знищити.**

До сього часу всі большевицькі заходи в цім напрямі розбивались о тверду поставу чеського уряду, а особливо його голови президента Масарика. Відомо, що Масарик сказав: **„Доки я живу, ви можете спокійно тут учитись і працювати, аж поки самі схочете виїхати".** Але тепер ситуація міняється, так що й Масарикове слово може стати безсильним.

Нема сумніву, що в переговорах з Чехословаччиною в справі навязання нормальних стосунків (ці переговори вже точаться) Москва піде на всякі уступки, аби тільки зруйнувати тутешні еміґраційні осередки. Чичерин цими днями це й заявив в офіціяльній розмові: „Ми, мовляв, дуже цінимо приязнь Чехословаччини, але чому вона підтримує нашу протисовітську еміґрацію?"

Наче у відповідь на ці слова цими днями зявилась у празькім часопису „Право Ліду", центральнім органі чеської с.-д. партії, стаття з дуже кислими натяками на „ледачість" еміґрації. Стаття каже, що треба виріктися „сентиментальних фраз" і наново переглянути питанне про антисовітську еміґрацію.

Отож, вирікаючись „сентиментальних фраз", орган партії міністра Бенеша приходить до висновку, що еміґранти „живуть у постійній бездіяльности", усі без виїмку заповняють свій час „взаємними суперечками й сварками", й ми, себто Чехи, „не бачимо ані одного позитивного наслідку"... Навіть твердженням еміґрантів, що большевики постійно переслідують тих, хто не похвалює їх режіму, ґазета більше не йме віри. „Потрібна певна обережність, коли читати ці твердження. У деяких випадках виникає питанне: чи не поширюють їх еміґранти спеціяльно для того, щоб оправдати свою бездіяльність закордоном?"

Відповідати на ці закиди річево нема потреби. Щоб переконатись в їх повній безпідставности, досить подивитись, як українські студенти та професори **буквально доучуються до сухіт.** „Право Ліду" дуже добре це знає, та Чехи й не такий нарід, щоб давати гроші задарма й на „бездіяльність". Ще перед місяцем чеська урядова преса не посміла-б написати чогось подібного. А тепер пише. І що далі, то все частійше писатиме. **А за словами прийде діло.**

Чому це так сталось? Бо політичний вітер повіяв в иншу сторону. Бо еміґрація може стати тим яблуком роздору, що не допустить до угоди між Чехословаччиною та совітським урядом. Поки справа угоди не була актуальною, Чехи могли бавитись у „сентиментальні фрази". Але тепер стає не до „сентиментів". І ще немає ніякого реального приводу, а вже Чехи починають колоти еміґрантам очі тим гірким шматком хліба, що їм з ласки даєтьcя. А що буде далі?...

Українська еміґрація в Чехословаччині в кождім разі стоїть перед поважною крізою. Цим разом буде рішатись доля не одиниць і не десятків, як це було підчас крізи української еміґрації у Відні та Берліні, **а доля тисяч наших людей, доля наших культурних і наукових закладів, утворених тяжкими трудами й зусиллями.**

Над цим — здається, неминучим — наслідком міжнародного визнання совітського уряду наше громадянство, в тім числі й американське, мусить поважно задуматись. І коли залунає крик: „ратуйте українську еміґрацію!" — то дав би Бог, щоб той крик не застав нас непідготовленими.

Прага, 5. лютого.

Радянин.

ШЕСТИРІЧНЕ СВЯТО ПРОГОЛОШЕННЯ САМОСТІЙНОСТИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛИКИ І ПЯТИЛІТТЯ ПРОГОЛОШЕННЯ ЗЛУКИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

З ініціятиви і заходами Українського Громадського Комітету, Українського Вільного Університету, Вищого Педаґоґічного Інституту Матуральних Курсів і Головного Комітету „Селоспілки" відбулося свято проголошення самостійности Української Республики та злуки українських земель. Свято відбулося 22. січня в Празі на Славянському острові.

Вже о 10-тій год. з ранку починають люде сходитись до будинку на острові, де останніми часами переважно відбувались і відбуваються національні і культурні свята української еміґрації. О 10¼ год. заля, призначена для святкування, переповнена.

Між представниками українських установ і інституцій видно членів Управи Укр. Гром. Комітету, ректора Українського Вільного Университету в Празі, директора Укр. Вищого Педаґоґічного Інституту, директора Матуральних Курсів і инш.; між представниками національностей грузинського, білоруських, черкеських і инш. Звичайно, як і завжди, можна помітити відсутність представників російських. А проте, це природно й нормально. В 10¾ год. на авансцені за довгим столом розміщується президія в складі Управи У. Г. К., ректора Укр. Вільн. Университету проф. Горбачевського і директора Укр. Вищого Педаґоґічного Інституту проф. Л. Білецького.

Частина публики, що не може вміститись в залі, розміщується в бокових кулуарах.

Голова У. Г. К. — М. Шаповал звертається до громадянства:

„Світлі збори! Сьогодня ми зібралися, щоби відсвяткувати шесту річницю проголошення 4. универсалу і пяту річницю проголошення соборности українських земель. Ці два прінціпи ведуть український народ до повного визволення, до осягнення самостійности політичної, культурної, господарчої і т. п. Устами свого першого парляменту, „Центральної Ради", український народ проголосив, що він від цього дня буде жити вільно, незалежно самостійно, як одиниця між усіма рівноправна і рівновартна. Шість років тому назад у своїм парляменті народ зазначив, що не тільки словами він проголошує перед світом про свою волю, а й своїм поступованням, своєю діяльностю, своїм життям він буде захищати свою волю. Український народ гордо проголосив перед світом про своє визволення, гордо підняв прапор боротьби. За тисячу літ український народ перший раз так гордо проголосив світові свою волю.

Правда, після того сталися події, в яких ворог переміг. Але без огляду на те, що на всіх просторах українських земель засіли вороги (чи західно-европейський дикун, чи азійський номад), Українці ні на одну хвилю не забувають про боротьбу за своє визволення, на кожнім кроці памятають, що воля, яку оголосив український народ шість років тому назад, стала непереможною метою кожного українського громадянина, до якої він мусить дійти не боячись ніяких жертв.

Сьогодня, опинившись поза межами рідної землі, ми зійшлися, щоб відсвяткувати той день, у який проголошено національне, культурне, економічне, моральне й духовне визволення. За шість років Українці принесли з аце визволення сотні тисяч жертв. Ніхто не посміє закинути, що проголошені принципи були наслідком нерозудуманности. Хто не вірить святочним актам, той мусить повірити тим могилам борців за визволення України, які покрили всю нашу рідну землю від Карпат до Кавказу. У цих могилах спочивають безіменні герої, які свідомо полягли на полі бою за волю свого народу, за волю своєї рідної землі, які свідомо принесли себе в жертву за волю. Ці герої вмірали за визволення свого народу, вони не пережили траґедії минулих поколінь, яким, як казав Шевченко, „не за Україну, а за її ката довелось вмірати". Герої теперішности вмірали за рідну волю тоді як в минулім міліони мусіли падати за своїх ворогів. Так було у великій війні, у війні з Шведами, Турками і т. д.

Український народ зрозумів, що коли вмірати, то вмірати за себе, а не за своїх ворогів. Перші військові кадри, що орґанізувались підчас світової війни (січові стрільці, синьожупанники), доказали, що для Українця найсвятіща ідея є смерть за волю, за визволення рідного краю й народу. Сьогодня мусимо згадати про тих, що промовою крови своєї доказали любов до Батьківщини. Сьогодня мусимо заприсягти, що єдиний наш шлях є шлях боротьби. Боротьба за волю мусить стати нашим фізичним єством, нашим духовно-моральним втіленням: ми не матимемо права жити, коли забудемо про цю ціль свого життя, коли забудемо про те, що ми мусимо осягнути, й про те, що сталося. Всі Українці мусять безперестанно служити тим принципам, які проголошено в універсалі шість років тому назад, мусять всі сили свої віддати для того щоб ці принципи стали живою, святою дійсністю.

„Тільки в боротьбі здобудемо Самостійну Соборну Республику від Кавказу до Карпат".

Закінчуючи промову, голова У. Г. К. пропонує вшанувати вставанням память героїв, що полягли в боротьбі за самостійну Україну. Всі, як один встають і співають „Вічну память".

Після цього слово забірає представник У. Г. К. М. Галаґан. В своїй промові він зазначає, що ми ще не можемо дати об'єктивної оцінки тим подіям що їх свідками й учасниками ми були протягом шести років. Ці події проаналізують наші майбутні вчені. Вони дадуть відповідну оцінку тому, що сталося. Все ж таки деякі підсумки ми можемо зробити вже тепер. Мусимо сконстатувати, що масштаб національного руху був несподівано великий. Вже в перших днях революції петроградська маніфестація 12 березня ст. ст. показала, в яких широчезних розмірах виливались національні почування українських мас. Київська маніфестація 19. березня ст. ст. перейшла сподівання самих Українців. На свято вийшло понад 100.000. Цифра більше ніж поважна, коли пригадати процентове відношення Українців до всього иншого населення, яке було в Київі. Рух був стихійний, але на жаль не було досить відповідних провідників, які моглиб спрямувати цей широчезний розмах національного руху. Пізніше ми бачили, що сподівання не здійснилися в очікуваній мірі. До цього спричинилося багато причин. Одна з тих причин навіть не брак інтеліґенції, не брак фахових людий. Не тільки одно це хибило в нашій боротьбі. Головне полягало в тому, що всі занадто ідеально дивилися на події. Особливо яскраво це відбилося у відношенні до російської демократії, яка одним спільним фронтом виступила проти визвольних змагань українського народу. Український народ показався занадто інертним у переміні своєї віри в добре. Ми бачимо, що боротьбу проти Українців починає „Временное Правительство". Українців розстрілювали тільки за те, що вони Українці. Це робили навіть ті російські партії, з якими в соціяльних питаннях українські соціялістичні партії могли б зговоритися (пр. большевики), коли б вони чесно здійснювали свої гасла щодо національного питання. Першу кров пролили мої товариші по полку, Богдановці, яких звелів розстріляти російський соц.-рев. Оберучев. З того часу стався перелом. Українці побачили, що одною вірою в правду волі не здобудуть, через те вони перемінили фронт, оголосили боротьбу за самостійність, всім стало ясно, що треба своїми руками у власній хаті творити власне життя. Тоді всі переконалися, що в боротьбі треба покладатися тільки на власні сили. Але з годом з Москви й з Варшави почало насуватися вороже військо. Почалася військова боротьба. Богато в цій боротьбі почали зневірюватися. Почалися орієнтації. Почали дивитися, чи не можна знайти де сили при допомозі якої можна було врятуватися. Алі тої сили яка в імя високого принципу визволення людства (чи окремої нації) помогла б Українцям в боротьбі матеріяльно чи морально, не знайшли. Силу втрачено, боротьбу програно, землі поділені між ворогами: Наддніпрянщина під Москвою, Галичина під Польщею, а инші землі під Румунами. Такий стан зовсім нас не зневірує, бо він не відповідає ані нашій провідній ідеї, ані нашій рішучости здійснити цю ідею. Стоячи перед фактом переможення, ми віримо, що інтенція до боротьби не переможена, що на всіх просторах нашої землі все більше й більше скріпляється тенденція до державности, до соборности.

Переможені військово, ми своїх позицій не здаємо. Ми лише пеестроюємо наші ряди. Замісць військової боротьби ведем боротьбу культурну. Мусимо українізувати всі атоми, як духовного, так і матеріяльного життя. Відповідно підготовлені культурні робітники, відповідно розміщені й пущені одним фронтом здобудуть волю рідній землі й народові. Наше завдання не політиканство, а праця (створення культури виховання кадрів культурних робітників. Підготовка культурних бойців — завдання еміґрації. Мета — державна самостійність і соборність українських земель.

Слідуюче слово забірає представник Вищого Педаґоґічного Інституту в Празі проф. В. Сімович.

Зазначивши, що підставою державної самостійности народу єсть економічна незалежність країни, оратор каже, що побіч неї велику, коли не рівномірну, ролю грає рідна своя культура народу. Це добре розуміє завжди народ завойовник. Він нищить культуру завойованого народу при помочі свого державного апарату і накидає свою.

В підтвердження цього положення оратор бере ряд фактів з історії культурного руху України. Ще з царя Петра починається мартирольоґі нашого рідного слова. Цар Петро тайним наказом забороняє українську мову (щоб не било розні) і ці заборони не припинялися до останнього часу, до революції 1917 р. Цілий ряд таких фактів, як: переслідуванне українського театру, знущання з української пісні, карання кобзарів, цензурні примхи, розбійниче перевожування наших мисців до Петербургу і заборона дихати рідним повітрям, заборона нашого архитектурного стилю, ганебна система, що при її помочі сьогодня Москва на весь світ чваниться Гоголями, Короленками, Березовськими, Бортнянськими Потебнями, Левицькими, нарешті масові розстріли **носіїв** української культури червоними і білими окупантами нашого рідного краю, всі ці факти показують, як ворог розуміє небезпеку рідної культури завойованого ним народу і як він її нищить. Ми бачимо, як це роблять Москалі, коли ж глянемо на инших завойовників, то побачимо те саме. Доволі глянути на Західні землі України, на Холмщину, Підляшшя, де Поляки знищили всі українські школи, на Волинь, де ледви жевріють українські культурні установи, на Галичину, що до польської окупації була вкрита густою сіткою українських шкіл, а тепер натомість вкривається сіткою шкіл польських насажених рукою насильника. Бачимо ми, як з буйного культурного життя Буковини і сліду немає, як там все нищиться нахабним завойовником Румуном. Для знищення культури завойованого краю ворог вживає ріжних засобів; головними з них являються: нахабність, хитрощі, підступи при помочі слабих характерів із нації, цинізм, фальшування історії (исконно - русская земля Київ, Львів z dziada pradziada polski, Terra Romania, Буковина); використовування науки і трактування національної культури завойованого народу, як чогось нижчого. Звичайно наслідками цього являється темнота в нижчих верствах нації, захопленість чужою культурою в вищих верствах, байдужість до рідної культури, легковаження своєї культури, зневірря у свої сили безхарактерність і ренеґатство.

Оратор, роблячи висновки зі всього сказаного, приходить до того, що для творення своєї держави потрібна своя власна культура, і як на приклад вказує на Чехію, Польщу, Фінляндію, і т. ин.

Закінчуючи свою промову, оратор звертається до слухачів Педаґоґічного Інституту і инших вищих та середніх шкіл, що перебувають в Ч. С. Р. і закликає їх озброїтись знаннями, які дадуть їм змогу піднести нашу національну культуру, яка допоможе нам одержати перемогу над нашими ворогами і вже в самостійній незалежній Україні піти далі шляхом розвитку нашої рідної культури.

Від Українських Кооперативних Курсів Селоспілки з промовою виступив лектор курсів Н. Григоріїв, який посилаючись на цілий ряд фактів, що мали місце в останній боротьбі за самостійну незалежну Україну, відзначує ту кольосальну ролю, яку відограли селяне. Вони, або їх діти вояки, перші зорґанізували збройну силу для боротьби з ворогом, вони принесли в цій боротьбі найбільше жертв, вони й надалі являються тим могутнім фактором, який приведе Україну до визволення від всіх тих окупантів, що тепер панують над нею.

З привітаннями виступили на святі представники Білорусів і Грузинів.

О 1-шій год. по полудні свято закінчилось гучним „Слава незалежній самостійній соборній Україні" і національними гимнами "Ще не вмерла Україна" і „Не пора".

Українське Пресове Бюро
В Празі.

ПЧОЛИ ПРОГНАЛИ СЕМЮ З ХАТИ

В Англії пчоли дельожували одного кравця з його мешкання. Приключилося це в Стефордширі кравцеві Стонею. Одного дня до його хати влетів рій пчіл і почав розсідатися по всіх углах, аж вкінці приневолив кравця й його семю забиратися з власної хати. Найперше цей рій розмістився в спальній кімнаті. Всі заходи прогнати пчоли, невдалися. Кравець мусів покинути цю кімнату. Але мало помалу продісталися пчоли одна за одною й до инших кімнат. І зараз почали гніздитися попід столи і по закутинах попід столи і по закутинах меблів. Кравець на те позатикав герметично усі щілини й старався прогонити пчоли плином, але не міг нiщо їм вдіяти. Бідолаха кравець мусів із усією ріднею замешкати у приятелів. Причина цього нападу пчіл іще не розсліджена.

ЗАМЕРЗЛИЙ ПУСТЕЛЬНИК НЕ ХОЧЕ ВЕРТАТИ МІЖ ЛЮДЕ

Велика метелиця завіяла в Ремірмонті (в Вогезах) 74-літнього старця. Він уже яких 50 літ жив зовсім самітно як пустельник у гірській хижині. Старець був уже зовсім замерз, і близький смерти. Всетаки не хотів кинути хижину, щоби відїхати до своєї замужної дочки, що жиє недалеко цієї хижі. Силою мусіли забрати старця на сани й відправити до дочки. Привезли його ледви живого. Там заопікувалися щиро ним, і дають йому теплу страву.

НОВИЙ ЛІК ПРОТИ СПЛЯЧКИ

Оксфордський біольоґ Юліян Гокслей пише в „Дейли Ґеральди" про поступки біольоґії минулого року: Ні мецький винахід хемічної субстанції „Баєр 205", це великий крок наперед. Люде могтимуть при його помочі жити постійно в тропічних (теплих) краях. Винахід цей вельми важний для цих держав, які мають кольонії в тропічних землях. Могтимуть зараз їх кольонізувати. Баєрова субстанція „205" лічить безпроволочно й успішно недугу сплячки, на яку так дуже нездужають Европейці в тропічних краях.

УДАРИ СЕРЦЯ Й ОБІГ КРОВИ

Всі можемо запримічувати на власному тілі удари серця. Одначе небогато людей знає, що значить один удар того важного людського орґану. Серце є — сказати образово — ссуча помпа, висока 15, а широка 10 центиметрів. Ця помпа порушається поперечно 70 разів на мінуту, 4200 на годину, 100.000 разів на день, цілих 37 міліонів разів на рік. Коли ціле людське життя числити 60 літ, то серце вдарить за весь той час 2,200.000.000 разів. „Еклер" додає до цих подробиць, що означають працю серця, що за кождим ударом серце стискає в жилах кров і тратить її 100 драмів. Це дало би на годину 420 літрів або на день 10 тон! У людському тілі є пересічно 28 літрів крови, так що вся ця скількість перейде через серце приблизно за три мінути. Змірявши силу нашого серця, можемо установити, що наше мале серце може піднести в гору на один метер — тягар 46 тон.

МІЛІОНОВА СПАДЩИНА ҐРАФА-ЧУДАКА

Римські ґазети пишуть про смерть ґрафа Ґаетана Бонорiса. Бонорiс знаний був як чудак, котрий богато літ жив у справжньому засланню в своюму дуже гарному замку недалеко Мантуї. Його ненадійна смерть дала нагоду італійській пресі занятися близше дорогоцінностями й рідкими дорогими збірками творів штуки, які найшлися в цьому замку. За життя ґрафа ніхто не смів ввійти там. Так скарби цього загадочного замку міг бачити лише сам ґраф і його сивоволосний слуга. Вони ніколи не виходили поза межі ґрафських посілостей. Коли виконавці завіщання після ґрафової смерти ввійшли до замку, натрапили там просто східний блеск, наче в казках із тисяча й одної ночі. Найшли там одинокі в свойому роді мистецькі цінности безмежної вартости. З них можна було бачити, що збирач мав мистецький смак і то в найріжніщих напрямках. На всіх можливих місцях чудного будинку найшли у сховках скрині, напаковані банкнотами на богато міліонів лірів. У иншій, добре запечатаній скрині, було повно золота, у иншій дорогоцінности. Вартости їх годі означити. Найліпша збірка була ґрафська спальня. Там зібрана обстановка, з богатою різьбою, богато цінних малюнків. Ґраф, що ніколи не хотів приймати гостей, був дуже доброго серця. Ще за життя дав великі суми на добродійні інституції. І так коротко перед смертю подарував одному добродійному товариству суму сто тисяч фунтів. У завіщанню розпорядив, щоби все його майно передати апостольськокій конґреґації. Меблі замку записав братаничеви, але зажадав, щоби не продавав їх. Колиж би таки щось із движимостей або й недвижимостей хотів продати, то тоді згідно з його бажанням решта має припасти громаді невеличкого села Монтікіярі.

НАЙТОВСТІЩИЙ ЧОЛОВІК У ЮГОСЛАВІЇ

був торговельник у Румі (Срем). Він помер недавно. Важив 192 кг., а було йому щойно 38 літ. Їхав фіякром і вдарив його грець (апоплексія). Так наслідком своєї великої огрядности скінчив скоро життя.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

IV. (1875—1881)

(11)

В реальній школі у нас атмосфера була натурально московська, як по всіх школах в Росії, але з тою ріжницею, що тут нас ніхто не переслідував за розмову між собою на українській мові, як це робилось по державних школах. Навпаки, учитель ботаніки раз-у-раз говорив, що таке-то зілля по латині зветься так-то, а по „малоруски" — так-то; учитель московської мови навчав, що ѣ (ять) пишеться тоді, коли в „малорусском язике слишится і", ніхто, ні з учнів, ні з учителів не кпив з української мови, але товариші висміювали мене за мою західно-українську вимову, перекривляючи, як я вимовляю: „запражу я р абі коні засстелю радном та поїду до цара в Харков". Але характерно, що найменьче говорили українською мовою і найменьче цікавились українським рухом се — селянські хлопці, отi земські вихованці; вони одні й соромились рідної мови і не признавались до неї, за рідкими винятками, мабуть бажаючи швидче позбутись отого тавра — „мужицтва".

Треба сказати, що після царського указу 1876 року, яким заборонено українські вистави, атмосфера українська в Елисаветгороді взагалі порідчала, а погустішала загальноросійська революційна, чи радикальна, як тоді казали. В старших клясах, хто зна якими шляхами до нас доходила тодішня підпольна революційна преса, спочатку ґазетка „Земля і Воля", а потім коли ця партія поділилась на дві, то доходили органи обох — „Народня Воля" та „Чорний передел". Ми багато розмовляли про написане і ділились теж на два світогляди — одні за „Народною Волею", стояли за здобуття, шляхом терору, політичної свободи, а другі, слідом за „Чорним Переделом", казали, що нам потрібна тільки соціяльна революція. Моя душа не лежала ні до тої, ні до другої бо обидві вони не мали нічого спільного з українством.

Крім революційної літератури ми захоплювались Добролюбовом, Писаревим, Шелгуновим, а особливо Чернищевським і народницькою та тенденційною белетристикою. Наприклад „Что дѣлать?" Чернишевського зробило на мене таке враження, що я, захопившись Рахметовим, зняв матрац з свого ліжка і довший час спав на голих дошках, як і той герой Чернишевського. Богато з нас захоплювались так званим „нігілізмом" і відкидали поезію, музику і взагалі штуку, а де які доходили і до нехтування звичайних правил пристойности: наприкл. скидали на головній вулиці чоботи і сушили на тумбочках умисне найбрудніщі онучі і т. д. Я, як і багато моїх товаришів, марив про те, що як буду дорослим, то роздам свій маєток селянам, а сам припишуся до селянської громади, провадити-му життя простого селянина і буду таким способом проливати світ в народню масу. Але, коли товариші мої марили безпримірно про Волгу, де аґітував Рахметов, я думав тільки про працю на Україні серед свого народу.

Про вчення в школі і про учителів не буду оповідати, бо особливо замітного в них нічого не було; був між ними, як водиться по всіх школах, і гумористичний персонаж, таким у нас був учитель німецької мови пастор, у котрого ніхто нічого не навчився, а я навіть позабував те, що знав з Одеси, та так само було і з французькою мовою.

Про директора-ж М. Завадовського треба росказати, бо це був чоловік видатного розуму і не аби який педаґоґ: він зумів поставити себе так, що всі учні признавали його безапеляційний авторитет; він володів розумами і серцями всіх поки де-хто з нас не натрапив на инший, рідніщий нам, про що мова буде далі. Коли директор, він же учитель російської словесности в старших клясах і клясний наставник приходив до клясу, то наставала тиша, як бувало в Одесі, на лекціях Смоленського і лекції він провадив так що всі брали участь в них і увага всіх була скупчена коло того, що говорилося, що ділялося в клясі і ніяких сторонніх зацікавлень чи уваг в той час і не могло бути ні в кого з учнів, а тому всі добре знали його предмет і інтересувались ним так, що з охотою читали і літературу предмету помимо підручників. Коли він на великій переміні (павзі) приходив до кляси, як клясний наставник, і сідав на парту, то всі охоче оточували його, бо знали, що він піднесе якесь питання і поставить його під наше обміркування, під дискусію. Памятаю, що після вбийства революціон. Степняком-Кравчинським жандармського ґенерала Мезенцева, він поставив питання про моральність терору і його цілездатність. Більшість висловилась, як і хотілось директорові, проти рерору, а меньшість, в тім числі і я, доводили, що його треба визнавати, як спосіб оборони проти дужчого; ми казали, що коли дужчий повалить слабшого і душить його за горло рукою, то цілком оправдано, коли слабший вкусить за ту руку. Директор доводив, що це не приведе ні до чого, бо тоді дужчий ще більше озлоститься і зможе зовсім замордувати слабшого і послався навіть на тоді ще невідомого мені М. Драгоманова, ученого професора і політичного еміґранта, котрий рішучо висловлюється проти терору, кажучи, що „чисте діло вимагає чистих рук" і всю увагу молодь повинна звернути на придбання найбільше знаннів і в житті боротися зі злом не кинжалом та пистолями, а наукою, розумом.

В державних ґімназіях оту меньчість, що опонувала йому, викинули-б в 24 години і віддали-б в роспорядження жандармерії, а нам директор ніколи нічого не сказав, але обережно все вертався до тієї теми, щоб відвернути нас від терору, який тоді інтенсивно вживався політичними партіями в боротьбі з урядом. Так само підняв він у клясі питання і про війну, коли довідався, що між нами де-хто висловлює так звані тепер „пораженскі" погляди, тоб то бажає поразки Росії, бо тільки тоді можна сподіватись назрілих реформ, як це було після Севастопольської війни. Але ми не встрявали в дискусію, не висловлювали цих своїх поглядів боячись не директора, а де-кого з товаришів, що могли без злої волі проговоритись перед батьками, а в ті часи патріотичного підйому за такі погляди не погладили-б по головці. Може з тих причин деректор не допитувався, а тільки закликав до нашого патріотизму і казав, що нашою евентуальною нещасливою війною скористуються жадібні сусіди, щоб визискувати нас матеріяльно, а це ляже важким тягаром на трудящі маси.

Моя кватирна (станційна) господиня була тільки замужем за Французом, а родом була Елисаветградська Українка; по тодішній моді вона була дуже поступовою, навіть радикальною, а разом з тим і не без українського патріотизму. Коли вона довідалась, що я зблизився з Панасом Саксаґанським і познайомився з його найстаршим братом К. Карим, то почала мені з захопленням оповідати про нього, як про незвичайну людину особливо серед поліційних чиновників (урядників). Оповідала про перше своє знайомство з ним, коли вона хотіла подякувати йому, як звичайному поліційному урядовцеві за пашпорт, що він їй швидко без всякої проволочки видав; прощаючись з ним вона затиснула в свою руку десятку (10 руб.) і хотіла йому її передати з руки в руку, але він поставив свою руку на правець і десятка та впала додолу; тоді він підняв її за ріжок і подав їй, чим несказано засоромив її; вона подумала, що він не взяв бо мало і в передпокою витягла 25 руб. вернулась до нього в кабінет (бюро) наче щось забула спитати, але при прощанні повторилась та сама історія, при чім він їй пояснив, що звик жити з заслуженого (пенсії) і хабарів не бере. Оповідала п. Тісо, який К. Карий освічений, хоч скінчив тільки повітову школу, але читанням розвинув себе так, що робить враження університетської людини; їй відомо, що його писанням держиться „Елисаветградський Вістник", в якому він пише передовиці і веде театральний відділ, в якому викладає дуже талановито теорію драматичної штуки; те-ж саме я чув не тільки від Тісихи, а й від багатьох Елисавеградців, які вважали К. Карого за людину не[illegible].

Проживши два роки у Тісихи, я рішив шукати собі иншої кватири, бо у неї не було ніякого ладу; вона, колишня заможна пані, нічого в господарстві не тямила і була дуже непрактичною: коли в неї були гроші, то вона давала нам роскішні обіди й вечері, але це тривало недовго, бо у неї гроші скоро миналися, а кредиту давно не було, тоді вона годувала нас бо-зна чим.

Буваючи у Панаса я познайомився і з дружиною К. Карого, Надією Карловною, брат якої Олександер Тарковський, теж був в одній зо мною клясі, але він був елементом московсько-польським і тримався від нас осторонь, але був дуже приємним, навіть особливо благородним хлопцем і мав великий нахил до російських революціонерів. Дружина К. Карого була теж дуже симпатичною жінкою і під впливом свого чоловіка українізувалась і теж грала дуже добре на українській сцені. Коли Саксаґанський виїхав в Одеську Війскову Школу, то звільнилась кімната, де він жив з братом Миколою Садовським, що ще раніще поїхав на війну, і я запитав кружину К. Карого, чи не приняла-б вона мене після канікул до себе на кватиру, на що вона охоче згодилася.

Літні канікули, як і перше я проводив в Перешорах. Того літа я записав багато пісень, приказок та незнайомих слів, кузина Настя теж записала багато від дівчат та бабів і ми той матеріял потім передали до „Київської Старини", а пісні пізніще видало видавництво „Вік", як я вже казав, окремим збірничком (300 пісень).

Як і перше я їздив багато верхи з управителем по степу і проводив багато часу з о. Василем, помагаючи йому в полі і розмовляючи з ним про пережите в Елисаветі. Церковна руга (земля) була недалеко від села і там був гарний молодий лісок, то й сестри, як спаде спека, теж приходили до нас, збірали полуниці, квітки і часом теж що-небудь робили, коли була по них робота.

Дядько злостився за це на мене і коли був підпилий, а це з ним траплялось, чим далі, тим частіще, то казав:

— От, найшов піп собі дурного робітника!

Сердився він і на о. Василя і старався як небудь вшпигнути його, коли той часом заходив до нас. Одного разу, коли о. Василь зайшов до нас з похорон, то підпилий дядько йому ущіпливо сказав:

— Що, зарибили якусь гривню? (три копійки). От, мабуть, зраділи-б як би я вмер, то дістали-б з сотню карбованців!

На це о. Василь, сміючись, відповів:

— Так само радів би, як радієте ви, коли у вас згине найкращий бугай, чи баран: ви-ж стадо моє, а я ваш пастир, то мені вигідніще вас роз-у-раз доїти та стригти, ніж раз взяти з вас шкуру.

Дядько зостався дуже задоволений відповідю, бачучи, що справді, нема чого о. Василеві бажати його смерти.

Я сказав дядькові, що після канікул думаю оселитись у Тобілевича, пояснивши чому я не хочу жити у п. Тісо; дядько на се відповів, що Тобілевича він знає по Херсону, де той перше служив, з як найкращого боку і нічого не має проти того, що я покину п. Тісо.

(Дальше буде).

Сергій Єфремов.

НАРОДНЯ ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ — КОЛИСЬ А НИНІ

(Продовження).

Максимович.

Михайло Максимович (1804—1873), після невідомого сучасникам Ходаковського був першим, хто в основу своїх етнографічних та літературних праць положив українські переконання, любов до народу й бажання служити йому своєю науковою роботою. Він пробував сили і в красному письменстві, але в історії українства далеко більшу вагу мають його наукові праці, аніж досить благенькі поетичні твори. Етнографічні збірки Максимовича цілком перевернули старі погляди на українську народню поезію, показавши піснями історичними та побутовими красу її, багацтво й ріжноманітність. Ці перші збірники мали величезний вплив не тільки в українському письменстві (на Костомарова, Куліша й галицьких письменників), але і в російському: Пушкин і Гоголь багато брали з них, як признався сам автор „Полтави", сказавши Максимовичеві: „а я обираю вапи пѣсни".

Перейшовши з Москви до новозаснованого в Київі університета ректором, Максимович звернув пильну увагу на українську старовину, працюючи в „Комиссіи для разбора древнихъ актовъ", і разом проложив дорогу місцевій періодичній пресі своїми збірками „Кіевлянинъ" та „Украинецъ". Наукова діяльність Максимовича мала велику вагу для українознавства, особливо в сфері історії та словесности, і цю вагу його для української науки дуже влучно зазначив Драгоманов, назвавши Максимовича „цілим історико-філологічним факультетом".

В історії украніського письменства найбільшою заслугою Максимовича було те, що він перший цілком серіозно поставився до народньої поезії і всюду в своїх працях проводив думку про близькі звязки її з старим письменством, особливо з „Словомъ о полку Игоревѣ", яке він же й переклав на рідну мову, бажаючи вернути Україні її старе добро.

Що до поглядів Максимовича на українське письменство, то вони були досить уміркавані; для його українська мова була всетаки мовою простого люду і самими простонародніми темами, переважно в белетристиці та поезії, й обмежував він сферу українського слова. Розвитку українського письменства в Росії Максимович не сподівався, думаючи, що тут можуть бути тільки поодинокі письменники, які ніколи не проможуться витворити цілу літературу. Інакше ставивсь він до галицьких Українців і їм радив про все писати народньою мовою, щоб захистити себе від полонізації. З цього бачимо, як хиталися по первах навіть самі діячі українського відродження, не прочуваючи тих наслідків, до яких веде консеквентно їх власна праця.

Етнограф Срезневський.

Коли поминути випадкову книгу Платона Лукашевича „Малороссійскія и Червонорусскія народныя думы и пѣсни", то найближчими товаришами Максимовича в науковій роботі були Срезневський та Бодянський, перший Великорос з роду, другий — типовий Українець, обидва з великими славянськими симпатіями та інтересами, що обернулись у них на найближчу славянську народність — українську.

Измаїл Срезневський (1812—1880), одбираючи науку в Харковському університеті, так захопився був українством, що спершу цілком присвятив йому свою діяльність. Р. 1833—38 він видавав у Харкові „Запорожську Старину" (шість книг), — збірку складену з творів української народньої поезії, переважно історичних дум, між якими трапляються, правда, й фальшовані на підставі легендарних звісток „Исторіи Русовъ".

„У „Запорожской Старинѣ" і в инших своїх працях молодого віку Срезневський стояв за українське національне відродження в письменстві, пророкуючи йому блискучу долю на прийдущі часи. „Въ настоящее время, — писав він р. 1834, — нечего доказывать, что языкъ украинскій (или, какъ угодно называть другимъ, малороссійскій) есть языкъ, а не нарѣчие русскаго или польскаго, какъ доказывали нѣкоторые, и многіе увѣреныни, что этотъ языкъ есть одинъ изъ богатѣйшихъ языковъ славянскихъ, что онъ едва ли уступитъ богемскому въ обилии словъ и выраженій, польському въ живописности, сербскому въ пріятности, что это языкъ, который будучи еще не обработанъ, можетъ уже сравниться съ языками образованными по гибкости и богаству синтаксическому, — языкъ поэтическій, музыкальный, живопсный" („Взглядъ на памятники украинской народной словесности").

На жаль та шкоду українству, перейшовши професором до Петербургу, Срезневський вже не вертався більш до інтересів свого молодого віку, не озиваючись навіть на запитання про те, звідки взялись непевні думи в „Запорожской Старинѣ".

Праця О. Бодянського.

Зовсім инакше провадив свою наукову діяльність Осип Бодянський (1808—1876).

Приставши до українства за молоду, він вже до смерти не кидав працювати для рідного краю, переважно українські теми обробляючи. Та сама рука, що за підписом Бода-Варвинець містила українські поезії по тодішних російських журналах, що під псевдонімом Запорожця Іська Материнки видавала „Наські українські казки" (Москва, 1835) й під псевдонімом Мастак друкувала огляди українського письменства — та сама рука з любістю працювала над виданням старих наших літописів та етноґрафічного матеріялу. В „Чтеніяхъ Московскаго Общества исторіи и древностей россійскихъ", яких Бодянський з р. 1846 і до р. 1877 видав аж 100 томів, він надрукував силу українськог матеріялу історичного —„Исторія Русовъ", літописи Самовидця, Симоновського, Зарульського, Ригельмана, діяріуш Ханенка і т. и.), з етноґрафії-ж величезний збірник Якова Головацького — „Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси" (1863—65). Сам Бодянський ще за молоду мав зібраних коло 8000 українських пісень, які на жаль не побачили світу.

Бодянський дуже високо ставив українську народню поезію особливо пісні, над які не знаходив нічого вищого в цілій славянській поезії.

Другі етнографи.

З покоління старших етнографів поруч Бодянського треба згадати ще Амвросія Метлинського (1814—1870), що видав у Київі р. 1854 „Народыя южнорусскія пѣсни", гарну збірку новог для того часу матеріялу.

Разом з оцими першими діячами на ниві української етнографії виступають польські збірачі етнографічного матеріялу, що обернулися до нашої народньої поезії по части під впливом потужного тоді романтичного руху, по части й через спеціяльні причини, що викликали в польському письменстві так звану українську школу. З таких збірачів тут згадаємо Вацлава Залеського і Жеготу Паблі. В звязку з цими збірниками та під впливом з України й серед галицьких Русинів починається збирання й видавання творів народньої поезії.

ДОВЖИНА ЖІНОЧОГО ВОЛОСЯ

Якийсь чоловік, котрий не жалував на це часу, обчислив довжину жіночого волося. Він каже, що довжина волося тих жінок, які мають чорний волос, винесла 70 кільометрів, колиб один волос вязати до другого. А довжина волося жінок, котрих це волося біляве, виносить 135 кл. То вже є доказано, що ясне волося слабше й розірветься, коли на ньому завісимо тягар 68 грамів, а чорне щойно тоді, коли на ньому повісимо тягар 143 грамів.

СТОЛІТТЯ БЕЗ СОРОЧКИ

В 13-ому століттю ніхто не носив нічної сорочки. Спати ходили тоді нагі, як мати родила. То діялося не лише між людом, але і в найвищих верствах суспільности. І денної сорочки не вважали конечною. Це тривало до половини 16-го століття. Так, приміром, у списі білля графині де Лімож немає ні згадки про сорочку; зате згадується там про 112 простирал із голяндського полотна а одно шовкове. То було в часах, коли клали більшу вагу на верхнє, як спіднє одіння. Чоловіки ходили тоді вельми радо без сорочки і панчіх, але ніколи не вийшли без панциря й меча. І пізніше сорочки були дуже короткі, а у жінок вибігали на широкі сукні. По більшій части були з полотна, бо бавовна була дуже дорога. Полотно робилося дома, а вживалося його найбільше на питлі і білля. Крім цього було дуже ніжне полотно, яке носила хіба шляхта й пануючі доми. Воно було що найменше десять разів дорозше, як звичайне полотно.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Свобідно за Майом.

В РУКАХ УШКАЛІВ.

З життя запорожських скиталців.

(4)

На обговорюванню всяких плянів минула година. До каюти прийшов отаман, його товариш і ще два ушкали. Отже знов чотири.

— Що буде? — Отаман спитав.

— Льорд годиться дати окуп, — Сивенький відповів. — І я дам, але дуже мало, бо я не такий богач, як мій товариш недолі.

— Кілько він дасть.

— Він ще не знає, чи його служба дістала їсти.

— То ходи з нами. Сам спитаєш.

Лідсай пильно вдивлявся в свого товариша, дожидав знаку, щоби кинутися на ушкалів. Але в сій хвили се було не можливе. Всі чотири держали пістолі звернені в груди невільників. Два в груди Ліндсая, два в груди Сивенького.

— Інґлішмен лишиться тут, ти підеш до його служби. Два стоять пред каютою. Вони тобі любенько звяжуть руки, — отаман додав, глумливо підсміхаючися.

— Ваші два матрози пристали до ушкалів, — Сивенький сказав по анґлійськи до Ліндсая. — Отже тепер маємо проти себе сімох. Погано!

Сивенький вийшов з кюти і справді побачив двох зі служби Ліндсая. Одним був Нуман, той, що звістив його був про се, що Ліндсай впустив на хти ушкалів. Нуман станув переднім мотурвом в руці і незамітно кліпаючи очима крикнув:

— Руки на спину!

Сивенький арозумів його. Нуман пристав до ушкалів про око. Сивенький поклав руки за спина і спокійно ждав, аж Нуман звяже їх. Поведенне товариша Нумана показувало, що той щиро пристав до ушкалів. Всеж таки для бранців могла бути цінна поміч, хоч би пасивна, одного потайного союзника між ушкалами. Коли руки руки Сивенького вже були звязані, його товариш пішов до каюти. Тоді з каюти вийшли ті два, з котрими прийшов був отаман і його товариш. Вони пішли до своєї роботи. Нуман завів Сивенького до каюти служби, де лежали повязані три матрози Ліндсая.

— Ефенді! — промовив один. — Щоби спасти себе, ми вже хотіли пристати до ушкалів, так як доразу зробив се той зрадник, що привів вас. Але коли ми почули, що Інґліс не хоче з ушкалами балакати так довго, як довго голодна його служба, ми рішилися далі ділити вашу долю й недолю. Я ще в життю не їв так добре, як нині. І ремінці попустили нам; вже не відаються так в тіло. Надіємося, що Інґліс і нас викуптиь.

Сивенький здрігнувся, бо за собою почув по українськи:

— У нас таке ще не бувало, щоби з бранцями так панькалися.

— Мабуть якісь дуже великі пани. Великий буде окуп, Василю — відповів другий голос, також по українськи.

Сивенький озирнувся і побачив тих ушкалів що були з оталано в його каюті. Звернувся знов до звязаних і сказав:

— Видержіть до кінця при вашій теперішній постанові. Не пожалуєтет.

— Тепер веди мене назад, будемо посати листи за окупом, — Сивенький промовив до Нумана і пустився поволи до каюти.

В кайті щось сталося. — промовив Нуман. — Чи не бються?

— З каюти справді чути було крик метушню. Коли увійшли, побачили на земли матроза, котрий перейшов був до ушкалів. Лежав неподвижно, ціле лице мав заляне кровю. Лежав також Ліндсай із спутаними руками і ногами. Саме коли входив Сивенький, отаман ушкалів копнув його в бік.

— Маєш, собако! — крикнув.

— Що таке сталося? — Сивенький спитав.

— Диви, що твій товариш наробив! — отаман сказав, показуючи на окровавленого матроза. Щастє, що не вбив на смерть.

— Що ви зробили? — Сивенький спитав Ліндсая.

— Коли я побачив ту безрогу і догадався, що він пристав до ушкалів, така мене взяла лють, що я почастував його пястуком в рило. Тільки раз...

— Насамперед треба було подумати, які будуть наслідки. Ось маюте їх. Звязали вас і не розвяжуть. І мене готові звязати.

— Говори так щоби й я розумів! — крикнув отаман.

— Колиж бо він по турецьки не розуміє.

— То мовчи!

— Я його виганьбив за се, що розбив рило сій безрозі.

— Ся безрога, як очуняє, розібє йому рило. Тут окуп не поможе, бо я його від того не оборонню.

— Як не оброниш, то не дістанем окупу. Ані від Льорда, ані від мене. Як хочеш говорити про окуп, то насамперед прикажи винести сего зрадника і подбай, щоби він до нас не міг дібратися.

Скровавленого винесли і перед входом станув один ушкал з пістолию в руці. Розпочався торг. Ліндсай і Сивенький довго не ходіли згодитися на диктовані ушкалом суми окупу, щоби він гадав, що вони справді загадали викупитися. По довгій суперечці прийшло до злагоди.

Отаман взав оба листи і всунув за пояс.

— Тепер зробимо так, — сказав. — Плисти будемо далі аж до вечера. Під ніч виладуємо вас. Де, не ваше діло. Ви лишитеся під вартою моїх людий. Я на твоїм яхті заверну і поїду до Стамбула по окуп. Як дістану окуп верну до вас і дам вам волю йти, куди схочете. Яхт, очивидно, лишиться у мене, як придача до окупу.

Отаман і його товариш вийшов. В каюті лишилися тілько Ліндсай і Сивенький. Оба лежали звязані побіч себе.

— Добре бодай се, що ми оба в купі. — промовив Сивенький. — Може вигадаємо який ратунок. Між ушкалами маємо союзника. Може дістанемо їх більше. Одни ваш матроз, Нуман лиш про око пристав до ушкалів. Щасте, що то не він лишився тут в каюті тоді, коли ви мали вільні руки. Ви були би провалили голову вашому прхильникови, котрий промищлав, як спасти вас.

— Не дуже вірю в його прихольність. Чому доси не прийшов сказати нам се?

— Не було нагоди. Мені вже сказав при першій нагоді. Очивидно, не словами, а поглядом. Я надіюся дістати між ушкалами ще одного, або й двох потайних союзників. Між ними є два Українці.

— Ваші земляки?

— Так.

— Як вони вже раз пустилися на такий промисл, то вони мабуть гірші, ніж самі турки Перевертні звичайно найлютійші собаки проти своєї власної крови.

— Я про них не думаю так зле, бо ще не знаю, що їх загнало між ушкалів. Ви звербули їх в Солуни, отже вони може будуть послідні в тій сторо з ризігнаних на всі вітри Запорожці. Як то Запорожці, то я легко доберуся до їх души... Ов!... Чи не заноситься на бурю? Яхтом сильно гойдає.

В трівожнім вижиданню минала година за годиною. І день минув і ніч минула. Яхт гнав скаженим летом все вперед і вперед. Грикали силкувалися справити корабель в який затишний затон, але вітер не дав. Аж коли минула друга ніч, море утихомиросоя. За весь той час вязні не мали нагоди зробити що небудь для свого увільнення. Але й ушкали не могли виконати свого наміру, бо буря відігнала їх від того острова, де вони мали свій скриток. Полонені зискали на часі пару днів. На добавок ушкали зазріги кружлячи по морю турецкі і анґлійські военні кораблі. Догадалися, що то нагінка на ушкалів. Отже отаман приказав розпустити всі вітрила і гнати далі. І знов плили цілу добу.

Сивенький став наслухувати. Перед дверми каюти постійно сиділи два вартові. Тепер вони балакали по українське.

— Я тобі кажу, Юрку, що ми вже давно минули остров Радос, — говорив один вартовий.

— То не може бути, — відповів другий.

— Чому не може бути? Корабель летів з такою скаженою скорістю, що я не здивувався би, коли би ми нараз опинилися при берегах святої землі.

— Коли ми справд і минули Радос, то но не скоро дістанемо нашу пайку з того окупу. При сім вітрі і за місяць не доберемося назад в наші сторони, ще й до Стамбула... Знаєш Василю... мене цілу ніч морочила нова думка.

— Ну?

— То якісь добрі люди Інґліс і той Турок... як вони, хоч самі в акій скруті, дбають за свою службу! Інґліс заґрозив, що як не допевниться, що його люди дістають добре їсти, то він про окуп і балакати не буде.

— Так що з того? Ми їм не поможемо.

— Як схочемо, то поможемо. І, гадаю, ліпше вийдемо на тім, ніж сидячи далі в тім болоті, в яке з біди влізли.

— Як помогчи їм, і яку з того можемо мати користь? Хиба лиш ту, що на наших душах менше буде гріхів.

— Той Інґліс богатенний богатенний богач. Гадаю, що як при нашій помочи не дасть окупу, то не поскупиться кинути нам яку сотну частину того, що від него зажадав наш пан.

— І я так думаю... Гм... Як би так ми порозтинали їх пута і пута їх трех матрозів, то разом з нами було би сім проти пяти...

— То можеби з ними побалакати? Поки що бодай сказати їм, що можуть на нас покладатися.

— Піду до них, будь то би на обзорини, чи не повитягали з постуронків рук або ніг. Щоби сюди не було чути розмови в каюті, ти вийми сопілку і ґрай весь час, як довно не надійде котрий з ушкалів. Як сопілка замовкне, то се для мене буде знак, що хтось надійшов і я зараз вийду з каюти.

Сивенький чув кожде слово сеї розмови. За дверми заграла сопілка. В него забило серце. Сопілка грала „ой не гаразд Запорожці". Двері відхились і увійшов вартовий.

— Обернися! — крикнув. — Нехай подивлюся, чи руки ще спутані.

— Боїшся, щоби я тебе не поблагословив так, як той Інґліс тамтого? — Сивенький спитав по українськи.

Юрко випучив очи і з широко відчиненими устами вдивлявся в Сивенького.

— Ви... ви говорите по нашому? Ви може... й наша віра?

— Ті острі слова, з якими ти звернуся до мене, якось не сходяться з тим що ти врадив з твоїм товарищем Василем...

(Дальше буде).